

Zbigniew Ziolo

Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej

Instytut Geografii

Akademia Pedagogiczna w Krakowie

Rola przedsiębiorczości w aktywizacji gospodarczej – zarys modelu

Znana jest teza, że przedsiębiorczość to podstawowy warunek rozwoju gospodarczego społecznego i kulturowego układów przestrzennych o różnej skali. Związana jest ona z działalnością różnego typu przedsiębiorstw, od mikroprzedsiębiorstw, które reprezentują indywidualne podmioty gospodarcze, przez grupy małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) i przedsiębiorstw o funkcjach krajowych, do korporacji ponadnarodowych. Kształtowanie się tej kategorii firm w określonym stopniu oddziałuje z kolei na gospodarkę układów lokalnych, regionalnych, krajowych, po skalę światową.

Współcześnie kształtujące się procesy rozwoju społeczno-gospodarczego i kulturowego w skali światowej wywołują konkurencyjne zachowania podmiotów gospodarczych i instytucji oraz wpływają na podnoszenie atrakcyjności układów przestrzennych w zakresie generowania endogenicznych i przyciągania egzogenicznych czynników rozwoju.

W tych procesach podstawową rolę odgrywają reprezentanci odpowiednio przygotowanego społeczeństwa, którzy podejmują decyzje, kierując się ekonomicznymi przesłankami rozwoju podmiotów produkcyjnych, usługowych czy produkcyjno-usługowych oraz dążeniem do aktywizacji gospodarczej różnej skali układów przestrzennych.

W procesach rozwojowych przedsiębiorczości i związanej z nią aktywizacji gospodarczej układów przestrzennych ważną rolę odgrywają także systemy zarządzania, które prowadzą do zmian uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych oraz umożliwiają zdobywanie odpowiednich źródeł zasilania kapitałowego, a także generują nowe, korzystne relacje rynkowe. Stwarzają one odpowiednią podstawę do rozszerzania i zwiększania rozmiarów produkcji i wzrostu efektywności ekonomicznej firm oraz rozwoju społecznego i kulturowego związanych z nimi układów przestrzennych.

Przyjmujemy zatem, że w procesie rozwoju przedsiębiorczości (przedsiębiorstw) należy realizować nie tylko cele ekonomiczne przedsiębiorstw. Trzeba także mieć na uwadze cele społeczne i kulturowe związanych z nimi układów lokalnych i regionalnych. Wyższy poziom kulturowy decyduje w znacznym stopniu o jakości społeczeństwa, które z kolei potrafi efektywniej realizować cele ekonomiczne i społeczne.

W latach transformacji gospodarczej rozwój przedsiębiorczości uważany jest za szczególnie ważny czynnik wzrostu gospodarczego. Znajduje to odzwierciedlenie jako ważny cel w konstruowanych strategiach rozwoju regionalnego na lata 2007–2020¹. W literaturze przedmiotu tematyka

---

¹ Podkreśla to fakt, że w ramach prac nad Narodowym Programem Rozwoju na lata 2007–2013 rozwijanie postaw przedsiębiorczości oraz nauka przedsiębiorczości i kształtowanie postaw przedsiębiorczych w systemie edukacji są jednym z priorytetów wzrostu konkurencyjności gospodarki [w:] *Aspekty konkurencyjności gospodarki*. Materiał przygotowany na konferencję w ramach prac nad NPR na lata 2007–2013, Lublin 20.09.2004 r., Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa, wrzesień 2004.

wpływu przedsiębiorczości na aktywizację gospodarczą jest rozpatrywana z wielu punktów widzenia i winna zmierzać do ujęć syntetycznych (Zioło, Rachwał 2005, 2006, Jaremczuk 2004, 2006).

Z przedstawionych przesłanek wynika przedmiot niniejszych rozważań, w których podjęto próbę całościowego ujęcia relacji przedsiębiorczości i aktywizacji gospodarczej układów przestrzennych. Zdajemy sobie sprawę z potrzeby takiego ujęcia, które pozwoli na usystematyzowanie i precyzyjniejsze poznanie relacji tych złożonych procesów gospodarczych dokonujących się pod wpływem reguł mikro-, mezo- i makroekonomicznych. Wydaje się również, że niezbędne są dalsze prace badawcze nad tą złożoną problematyką badawczą, które powinny stanowić ważną przesłankę zarówno do podejmowania działań o charakterze aplikacyjnym, związanych z zarządzaniem, prognozowaniem, oceną kierunków przemian i sterowaniem złożonymi procesami rozwoju firm, jak i rozwoju różnej skali układów przestrzennych, a także działalności edukacyjnej. Racjonalne wykorzystanie procesu rozwoju przedsiębiorczości w zakresie aktywizacji gospodarczej danego układu przestrzennego wymaga podejmowania wielu prac empirycznych oraz ujęć syntetycznych i modelowych, pozwalających na określenie znaczenia podstawowych elementów związanych z tymi procesami, a także relacji zachodzących między nimi.

Podjmując próbę budowy modelu określającego relacje między przedsiębiorczością (przedsiębiorstwami) a aktywizacją gospodarczą danego obszaru, wychodzimy z założenia, że występują między nimi ściśle związki, które wyrażają różnorodne sprzężenia łańcuchowe i zwrotne. Proces rozwoju przedsiębiorczości przejawiający się powstawaniem i kształtowaniem się nowych podmiotów gospodarczych nawiązuje do reguł rozwoju mikroekonomicznego i w różnym stopniu oddziałuje na inne przedsiębiorstwa, instytucje oraz społeczność danej jednostki przestrzennej. W różnych układach przestrzennych następuje więc nakładanie się reguł mikroekonomicznego rozwoju poszczególnych jednostek produkcyjnych i usługowych, które wraz z instytucjami tworzą nowe reguły rozwoju mezoekonomicznego. Równocześnie zarówno reguły mikroekonomicznego, jak i mezoekonomicznego rozwoju nawiązują do ogólniejszych reguł rozwoju makroekonomicznego (Zioło 1996).

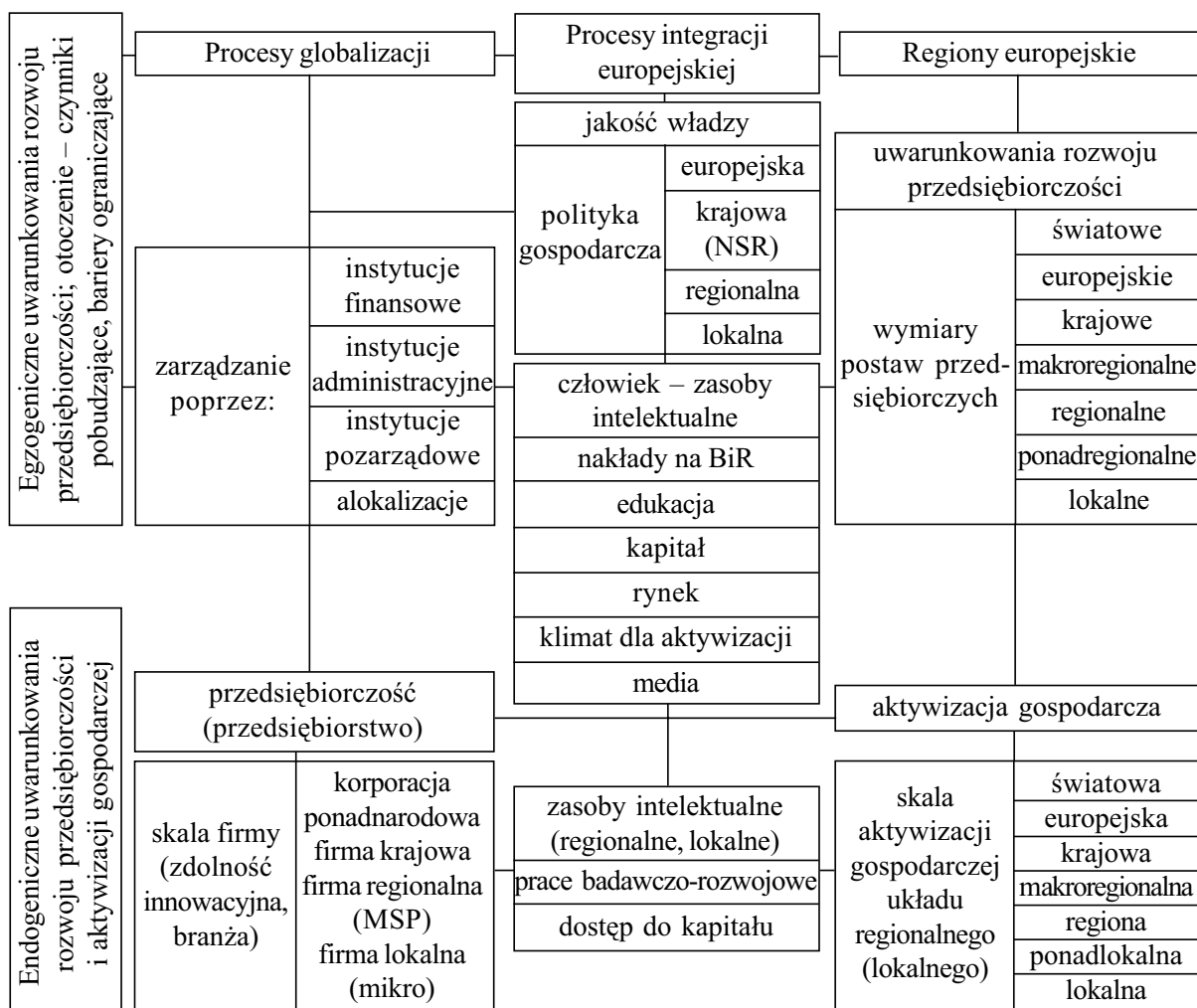
Można więc przyjąć, że pod wpływem procesów mikro-, mezo- i makroekonomicznych dokonuje się z jednej strony wzrost różnej wielkości przedsiębiorstw, a z drugiej – następuje aktywizacja gospodarcza różnej skali układów przestrzennych. Należy zaznaczyć, że poszczególne układy przestrzenne stwarzają odmienne uwarunkowania dla pobudzania i kształtowania się na ich obszarze procesów rozwoju społeczno-gospodarczego, czego wyrazem są bardzo poważne zróżnicowania przestrzenne w tym zakresie². Wynika to z różnego stopnia ich konkurencyjności w zakresie generowania wewnętrznych i przyciągania zewnętrznych czynników rozwoju (Kudełko 2005).

Na rozwój przedsiębiorczości szczególnie wpływ wywierają procesy rozwoju cywilizacyjnego, które generują procesy globalizacji. Współczesne procesy rozwoju cywilizacyjnego zmierzają do kształtowania społeczeństwa informacyjnego, którego podstawową bazą ekonomicznego i społecznego rozwoju w coraz poważniejszym stopniu stają się zasoby intelektualne umożliwiające kształtowanie się gospodarki opartej na wiedzy (Kukliński 1994).

Rozwój przedsiębiorczości i aktywizacji gospodarczej układów regionalnych czy lokalnych dokonuje się w danym otoczeniu, w którym kształtują się procesy rozwoju społeczno-gospodarczego. Poprzez różnorodne powiązania te układy mogą generować określone czynniki rozwoju i wpływać na zmianę ich pozycji konkurencyjnej poprzez zmianę wewnętrznych uwarunkowań.

² Wyrazem tego mogą być procesy restrukturyzacji układów subregionalnych południowo-wschodniej Polski w wyniku zmian systemu gospodarowania. Dystans czasowy zainicjowania zmian w zakresie struktury rynku pracy między dawnymi województwami krakowskim i rzeszowskim wynosił około 10 lat (Zioło 1999).

Ryc. 1. Model relacji przedsiębiorczości – aktywizacja gospodarcza

W zaproponowanym modelu relacji „przedsiębiorczość – aktywizacja gospodarcza” wyróżniono szereg elementów, między którymi określono funkcjonalne powiązania (ryc. 1).

Przyjmujemy, że przedsiębiorstwo i związane z nim układy przestrzenne nie są elementami odosobnionymi, ale poprzez różnego rodzaju sprzężenia wpływają na nie egzogeniczne uwarunkowania wynikające z tendencji procesów globalizacji, procesów integracji europejskiej oraz przemian regionów europejskich. Z różnych kategorii otoczenia mogą bowiem wpływać zarówno czynniki pobudzające wzrost społeczno-gospodarczy danego regionu, jak i bariery ograniczające jego rozwój.

W niniejszych rozważaniach przyjmujemy, że procesy globalizacji należy traktować jako wynik obiektywnych procesów ekonomicznych, społecznych i kulturowych, które na skutek koncentracji kapitału w coraz większych korporacjach światowych i poprzez różnego rodzaju powiązania kapitałowe, organizacyjne, produkcyjne i rynkowe coraz silniej integrują przestrzeń światową. Uwidaczniają się one zarówno w procesach polaryzacyjnych, które różnicują przestrzeń gospodarczą, społeczną i kulturową, jak i w procesach unifikacyjnych, prowadzących do wyrównywania dysproporcji rozwojowych krajów i regionów (Kukliński 1995)³.

³ Wyrazem tego jest bardzo silne zróżnicowanie przestrzeni światowej w zakresie produktu krajowego brutto poszczególnych krajów, stopnia skupienia siedzib zarządów wiodących korporacji światowych, stopnia analfabetyzmu, poziomu edukacji czy poziomu zarażonych wirusem HIV i in. (Czerny 2005).

Procesy globalizacji i kształtowanie się dwóch światowych biegunów wzrostu gospodarczego (Stanów Zjednoczonych i Japonii) wpłynęły na procesy integracji europejskiej. Gospodarki krajów europejskich w stosunku do gospodarek wspomnianych światowych biegunów są zbyt słabe, aby skutecznie mogły z nimi konkurować, podjęto zatem decyzję o budowie trzeciego światowego bieguna wzrostu, jakim jest UE. Należy się liczyć z tym, że dalszy proces kształtowania UE będzie zmierzał do stworzenia struktury w rodzaju Stanów Zjednoczonych Europy. Wskazują na to kolejne działania integracyjne, przejawiające się przyjęciem wspólnej waluty, wspólnego parlamentu, a w przyszłości wspólnej konstytucji (Kukliński 1995).

W strukturach europejskich za przestrzenny rozwój społeczno-gospodarczy w coraz większym stopniu odpowiedzialne będą regiony. Wynika to ze stałego doskonalenia polityki regionalnej UE oraz przeznaczania znacznych środków na rozwój regionów i wyrównywanie dysproporcji przestrzennych między nimi (Pietrzyk 2000).

Z wymienionych kategorii otoczenia wypływają zarówno określone impulsy rozwojowe, jak i pewne zagrożenia dla rozwoju społeczno-gospodarczego i kulturowego. Znając reguły funkcjonowania podmiotów gospodarki w różnych kategoriach otoczeniach, w wyniku przyjęcia odpowiedniej polityki gospodarczej, społecznej czy regionalnej, można je wykorzystać do przyspieszenia procesów wzrostu określonej skali układów (krajowych, regionalnych, lokalnych). Dlatego ważnym zagadnieniem jest jakość władzy wspomnianych układów przestrzennych, która rozumie współczesne tendencje rozwoju gospodarczego i potrafi stworzyć korzystne uwarunkowania napływu zewnętrznych czynników rozwoju oraz generowania czynników wewnętrznych.

W zależności od jakości władzy następuje także koordynacja instytucji, występuje określona efektywność zarządzania w instytucjach finansowych, administracyjnych, pozarządowych i podejmowane są działania na rzecz rozwoju istniejących i przyciągania nowych lokalizacji działalności gospodarczej⁴.

Efektom jakości władzy i stosowanych poprzez różnego rodzaju instytucje form zarządzania są: człowiek i jego zasoby intelektualne, nakłady na prace badawczo-rozwojowe⁵ (B+R), edukacja (poziom i nowoczesność na różnym poziomie kształcenia), kapitał (wewnętrzne zasoby kapitałowe oraz możliwości przyciągania kapitału z różnej skali otoczenia), rynek (chłonność i nisze), klimat proprzedsiębiorczy aktywizujący społeczeństwo do rozwoju postaw przedsiębiorczych i korzystnych uwarunkowań dla aktywizacji gospodarczej, dla inwestycji (stwarzany przez społeczeństwo i władzę samorządową) oraz media (poziom merytoryczny, obiektywność w przekazywaniu informacji, prezentowanie właściwych wzorców zachowań dla rozwoju przedsiębiorczości, pobudzania aktywizacji gospodarczej, podnoszenia poziomu edukacyjnego społeczeństwa i in.).

Wymienione grupy przesłanek (procesy globalizacji, integracja europejska, zróżnicowanie regionalne Europy, jakość władzy, zarządzanie instytucjonalne tworzą określone uwarunkowania dla aktywizacji gospodarczej, społecznej i kulturowej oraz kształtują różnorodne wymiary postaw

⁴ Wyrazem tego jest ocena konkurencyjności krajów w 2005 r. w zakresie rozwoju gospodarczego na podstawie 11 tys. ankiet wysłanych do szefów firm światowych. Wśród 56 krajów na pierwszych miejscach znalazły się: Szwajcaria, Finlandia, Szwecja, Dania, Stany Zjednoczone, Singapur, Japonia, Niemcy, Holandia, Wielka Brytania, na 43 miejscu Indie, na 47 miejscu Grecja, a za nią Polska i Bahrajn. Wysoka pozycja wynikała głównie ze stabilności instytucji oraz inwestowania w rozwój nowoczesnych technologii. Słabość Polski jest skutkiem szczególnej ochrony rynku pracy oraz niepewności wynikającej ze słabości instytucji, korupcji i słabej ochrony własności intelektualnej.

⁵ W 2003 r. nakłady na działalność badawczo-rozwojową w 33 najlepiej rozwiniętych krajach wynosiły 780,4 mld USD, z czego na Stany Zjednoczone przypadało 36,5%, na Japonię 14,6%, na Chiny 10,8%, na Niemcy 7,3% (Polska 0,3%). W stosunku do PKB nakłady na działalność badawczo-rozwojową wyniosły w Szwecji 4,3%, w Finlandii – 3,3%, w Japonii – 3,2%, w Niemczech 2,6, a w Polsce 0,5% (tab. 2).

przedsiębiorczości odnoszące się do różnych skal przestrzennych (światowej, europejskiej, krajowej, makroregionalnej, regionalnej, ponadlokalnej czy lokalnej).

Na zarysowane uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości wpływają formy zarządzania stosowane przez: instytucje finansowe (dostępność do kredytów), administracyjne (wyznaczanie i stwarzanie korzystnych warunków realizacji strategicznych celów rozwoju), pozarządowe (jakość elit opiniotwórczych) czy podejmowane decyzje o prorozwojowej alokacji kapitału. Te uwarunkowania i formy zarządzania stwarzają określone możliwości rozwoju przedsiębiorczości (przedsiębiorstw). Umożliwiają one kształtowanie się różnego rodzaju firm o funkcjach: ponadnarodowych (korporacje ponadnarodowe), krajowych, regionalnych (MSP) czy lokalnych (mikrofirmy).

Rozwój firm o coraz poważniejszych funkcjach w przestrzeni gospodarczej jest możliwy tylko w warunkach: bogatych zasobów intelektualnych (dobrze i nowocześnie wykształconego społeczeństwa regionalnego i lokalnego oraz rozwiniętych postawach przedsiębiorczości), odpowiednich nakładów na prace badawczo-rozwojowe, sprzyjającego klimatu dla rozwoju, dostępu do tanich źródeł kapitału oraz sprawności instytucji publicznych.

Kształtowanie się firm wpływa na skalę aktywizacji gospodarczej, która może mieć wymiar od układu lokalnego po układ światowy. Firmy o funkcjach ponadnarodowych (np. Microsoft, General Electric, korporacje paliwowe, bankowe) poprzez różnorodne powiązania sieciowe mogą wpływać na aktywizację gospodarczą przestrzeni światowej lub jej znaczną część. Firmy o funkcjach europejskich (np. Royal Dutch Shell) wpływają na aktywizację gospodarczą przestrzeni Europy. Podobnie firmy o funkcjach krajowych, w wyniku powiązań przestrzenno-produkcyjnych, mogą oddziaływać na gospodarkę krajową (poprzez powstawanie nowych firm lub stwarzanie nowych powiązań kooperacyjnych).

W warunkach krajowych i regionalnych wpływ przedsiębiorczości na aktywizację gospodarczą zaznacza się także w odległych regionach dzięki dogodnym powiązaniom infrastruktury sieciowej (np. budowa i funkcjonowanie autostrady A-4 zintensyfikuje możliwość powiązań społeczno-gospodarczych województw Polski południowej, od dolnośląskiego poprzez opolskie, śląskie, małopolskie po podkarpackie, i podniesie ich konkurencyjność w stosunku do Czech i Słowacji), powiązaniom produkcyjnym, kooperacyjnym, usługowym itd.

Rozwój przedsiębiorczości w skali ponadlokalnej i lokalnej oraz jej wpływ na aktywizację gospodarczą przejawiają się głównie wzrostem liczby podmiotów gospodarczych (głównie małych i mikrofirm osób fizycznych), które zwiększają rynek pracy, powodują wzrost dochodów ludności z pracy i dochodów samorządowych układów lokalnych i przyczyniają się do ograniczenia bezrobocia. W zależności od poziomu konkurencyjności, na ich terenie mogą także powstawać oddziały korporacji ponadnarodowych, mogą włączać się w ich struktury istniejące przedsiębiorstwa, może następować lokalizacja nowoczesnych firm krajowych, które będą zdobywać coraz szersze krajowe i światowe rynki zbytu.

Podmioty gospodarcze (także podmioty osób fizycznych) w strukturze gospodarczej mogą spełniać różne funkcje. W zależności od powiązań produkcyjno-rynkowych można wśród nich wyróżnić jednostki pracujące na potrzeby otoczenia: światowego, europejskiego, krajowego, ponadregionalnego, regionalnego, ponadlokalnego i lokalnego. Odbiorcami ich produkcji mogą więc być inne przedsiębiorstwa produkcyjne (dostawy kooperacyjne), usługowe, gospodarstwa domowe, mogą one także produkować na potrzeby konsumpcyjne ludności. Poszczególne typy podmiotów gospodarczych charakteryzują się różnym stopniem wrażliwości na zmieniające się uwarunkowania rozwoju. Największe szanse na rozwój i systematycznie unowocześnianie produkcji oraz podnoszenie kwalifikacji pracowniczych mają podmioty gospodarcze pracujące w ramach umów kooperacyjnych na potrzeby dużych firm ponadnarodowych (np. samochodowych). Firmy tej kategorii, o dużym potencjale ekonomicznym, mają bowiem największe szanse

przetrwania na rynku i wymuszają na współpracujących z nimi podmiotach gospodarczych ciągłą dbałość o doskonalenie i unowocześnianie produkcji nowych lub ciągle udoskonalanych produktów. Najmniejsze możliwości rozwoju mają podmioty gospodarcze pracujące na potrzeby lokalne, głównie osób fizycznych (mikrofirmy). Podlegają one silnemu wpływowi zmieniających się zasobów finansowych ludności oraz związanych z nimi uwarunkowań rynku lokalnego. Podmioty te najczęściej już nasyciły swoją ofertą rynek lokalny (np. sklepy, zakłady fryzjerskie, punkty usługowe), a ich dalszy rozwój zależy od możliwości zwiększenia rozmiarów rynku lokalnego, którego pojemność wyznaczają rozmiary zasobów finansowych ludności. Ograniczanie zasobów finansowych ludności tworzy dla podmiotów gospodarczych barierę popytową, która ogranicza ich działalność produkcyjną czy usługową (lub powoduje jej zanik), natomiast zwiększanie zasobów finansowych ludności powoduje zwiększanie popytu i wzrost działalności gospodarczej.

Należy zaznaczyć, że współcześnie układ lokalny wykazuje bardzo silne powiązania z nadrzędnymi układami europejskimi i światowymi. Na przykład napływ taniej odzieży czy obuwi z Azji Południowo-Wschodniej poważnie ogranicza zdolności produkcyjne wielu małych firm produkcyjno-usługowych o funkcjach lokalnych, regionalnych czy krajowych (np. produkcja skarpet, wyrobów dzianych, odzieży). Ogranicza także możliwości rozwoju lokalnych podmiotów związanych z usługami, np. krawieckimi czy szewskimi.

Omawiana problematyka wymaga dalszych pogłębionych studiów empirycznych układów lokalnych. Należy zweryfikować powszechnie przyjmowaną tezę, że aktywizacja gospodarcza układów lokalnych może się dokonywać w wyniku rozwoju małych firm. Wydaje się, że rozwój gospodarczy zapewniają duże firmy, oferujące swoje produkty na dobrze zorganizowanym rynku. Pośrednio funkcje te mogą spełniać także małe firmy powiązane relacjami produkcyjno-usługowymi z dużymi firmami. Dbłość o powstawanie i rozwój małych firm przyspiesza proces kształtowania się tzw. warstwy średniej, która jest konsumentem produktów oferowanych przez duże firmy i tworzy rynek o określonym rozmiarze, dla działalności małych firm produkcyjno-usługowych, których poziom rozwoju ograniczany jest przez bariery popytu.

Należy zaznaczyć, że procesy globalizacji i integracji wzmocniają przestrzenne powiązania ekonomiczne oraz odznaczają się zróżnicowanym zasięgiem i nasileniem oddziaływania, od skali światowej, poprzez krajową, do lokalnej. Obejmują one:

- lokalizację nowych i rozbudowę istniejących firm,
- rozwój produkcji nowych lub tradycyjnych wyrobów, kierowanych na rynki różnej kategorii otoczenia,
- nasilenie powiązań w zakresie: przepływu wiedzy i rozwiązań technologicznych, zbytu gotowych produktów, zaopatrzenia w części zamienne, powiązań kooperacyjnych, dostawy surowców i półfabrykatów, prac remontowo-budowlanych.

Wpływ przedsiębiorczości na aktywizację gospodarczą układu lokalnego, ponadlokalnego i regionalnego przejawia się poprzez:

- zwiększenie rozmiarów i zmianę jakości rynku pracy,
- ograniczenie bezrobocia,
- zwiększenie zasobów finansowych ludności,
- ograniczenie bariery popytowej ludności na rynku,
- zwiększenie strumieni finansowych płynących do instytucji samorządowych w postaci dochodów z podatków,
- doinwestowanie w zakresie sieciowej infrastruktury techniczno-ekonomicznej danego układu osadniczego (drogi, bocznicę kolejową, sieć energetyczna, gazowa, wodna),

- zmiany w użytkowaniu terenu,
- aktywizację pozostałych sektorów działalności gospodarczej, w tym rozwój usług,
- zmiany kierunków migracji odpowiedniej jakości zasobów pracy.

Reasumując, można przyjąć, że wpływ rozwoju przedsiębiorczości na aktywizację gospodarczą jest problemem złożonym. Rozwiązywanie go wymaga dalszych pogłębionych badań, dotyczących m.in. doskonalenia metod negocjacji w zakresie łagodzenia konfliktów, które wynikają z odmiennego podejścia firm (producentów) do zagadnień produkcyjnych czy usługowych (dla których podstawowe znacznie mają efekty ekonomiczne) i podejścia samorządowych układów lokalnych czy regionalnych, które mają na uwadze ich rozwój społeczno-gospodarczy i kulturowy. Szczególnie ważne w tym zakresie są metody zarządzania prowadzące do wzrostu potencjału i podnoszenia jakości lokalnych i regionalnych czynników rozwoju dla nasilania różnego rodzaju powiązań przestrzenno-produkcyjnych, podnoszenia konkurencyjności danej jednostki, które z kolei na zasadzie sprzężeń wpływają na ich rozwój społeczno-gospodarczy i kulturowy.

Literatura

1. Czerny M., 2005, *Globalizacja i rozwój*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa
2. *Gospodarka oparta na wiedzy – wyzwanie dla Polski XXI wieku*, 2001, A. Kukliński (red.), KBN, Warszawa
3. Jaremczuk K. (red.), 2004, *Uwarunkowania przedsiębiorczości*, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. prof. S. Tarnowskiego, Tarnobrzeg
4. Jaremczuk K. (red.), 2006, *Uwarunkowania przedsiębiorczości – aspekty ekonomiczne i antropologiczno-społeczne*, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. prof. S. Tarnowskiego, Tarnobrzeg
5. Kudelko J., 2005, *Rozwój regionalny a konkurencyjność regionów [w:] Uwarunkowania rozwoju regionu i konkurencyjność regionów*, Instytut Gospodarki WSliZ, Rzeszów
6. Pietrzyk I., 2000, *Polityka regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa
7. *Problematyka przestrzeni europejskiej*, 1997, A. Kukliński (red.), Euroreg, Warszawa
8. *Przedsiębiorczość a współczesne wyzwania cywilizacyjne*, seria: *Przedsiębiorczość – Edukacja nr 1*, 2005, Z. Zioło, T. Rachwał (red.), Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Wydawnictwo MiWa, Kraków
9. *Rola przedsiębiorczości w podnoszeniu konkurencyjności społeczeństwa i gospodarki*, seria: *Przedsiębiorczość – Edukacja nr 2*, 2006, Z. Zioło, T. Rachwał, (red.), Wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Warszawa-Kraków
10. *Science, technology, economy*, 1994, A. Kukliński (red.), KBN, Warszawa
11. Zioło Z., 1996, *Miejsce mezoekonomii w ekonomii [w:] Rola mezoekonomii w rynkowym systemie zarządzania gospodarką. Księga Jubileuszowa dla uczczenia 50-lecia pracy naukowo-dydaktycznej Profesora Józefa Gajdy*, Akademia Ekonomiczna, Kraków
12. Zioło Z., 1999, *Transformacja struktur subregionalnych Polski Południowo-Wschodniej w okresie zmian systemu gospodarowania*, Prace Komisji Nauk Ekonomicznych PAN Oddz. w Krakowie, nr 24, Wyd. Oddziału PAN, Kraków

Role of Entrepreneurships in an Activation of Economy – an Outline of a Model

The goal of the article is to present a role of entrepreneurships in a model of the activation of economy. Impact of entrepreneurships on economic activation of the local, beyond-local and regional systems appears in a qualitative and quantitative alteration of the labor market, the reduction of unemployment, the growth of people's resources, the reduction of demand barrier, the increasing finances streaming from taxes to local governments, the investments in technological-economic infrastructures of settlement systems. Impact of entrepreneurships on economic activation is very complicated problem and it require more research and deeper studies.